

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי הוספות

שולחן ערוך הרב - חושן משפט

דיני מציאה ופקדון סעיפים כט - מ
דיני עובדי דרכים וצער בעלי חיים וכו' י"ג סעיפים
דיני הפקר והשגת גבול סעיפים א-ה

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

שולחן ערוך הרב - חושן משפט - דיני מציאה ופקדון סעיפים כט - מ

כט. וכל זמן שהאבדה אצלו (א) חייב לשמרה כראוי (ב) כדרך השומרים, ולא די לו שיניחנה עם חפצים שלו, כי בשלו רשאי הוא להניחם במקום שירצה ואינו רשאי בשל אחרים אלא במקום המשתמר. וכן בפקדון.

וכיצד דרך השומרים, הכל לפי הפקדון, יש שדרך שמירתו להניח בחצר (ג) המשתמרת, כגון חבילות פשתן הגדולות וכיוצא בהן. ויש שדרך שמירתו להניחו בבית, כגון, שמלה, וטלית, וכיוצא בהן. ויש שדרך שמירתו להניחו בתיבה ולנעול עליה, כגון, בגדי משי, וכלי כסף, וכלי זהב, ומעות, במקום שאין נוהגים להטמינם בקרקע מפני שאין גנבים מצויים כל כך. וכשמוליכין בדרך, צריכים שמירה יתירה, שלא יעברו מכנגד פניו עד שיגיע לביתו וינעול בפניהם (ד) כראוי.

ותיבה שיש בה אוכלין לא יניח בה בגדים, כי סתם תיבה היא חתורה אצל עכברים כשיש בה אוכלים, וכל שכן חדר שיש בו אוכלין, אלא יתלה הבגדים על הנס. ולא יניח אחרים ליכנס בחדר שהפקדון מונח שם, אף על פי שאינם בחזקת גנבים, רק שאין ידוע לו שהם כשרים (ה) ונאמנים:

ל. ואין הנפקד (ו) רשאי להפקיד (ז) ביד אחרים (ח) אפילו כשרים ונאמנים יותר ממנו, אלא אם כן המפקיד גם כן רגיל להפקיד אצלם (ט) תמיד דבר חשוב (י) כזה.

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) חייב לשומרה. מהתורה ואפילו בעל כורחו (בבא קמא נו:).

(ב) כדרך השומרים. ואם לא שמרו כדרך השומרים ונגנב או נאבד ואפילו נאנס כמו שנפלה דלקה ונשרף כל הבית הרי זה פושע וחייב לשלם (שר"ע סימן רצא סעיף יד) ומה שאנו מחייבים אותו אפילו כשתחילתו בפשיעה וסופו באונס היינו דוקא כשנוכל לומר שאלו לא פשע בתחילה לא אירע האונס, ולכן גם כאן אנו צריכים לומר שאילו לא פשע בתחילה והיה שומר את הפיקדון בארגז היה נותן אל ליבו יותר להצילו מפני הדליקה (סמ"ע שם סק"א).

(ג) המשתמרת. בשולחן ערוך (רצא סעיף יג) כתוב לפני זה יש דברים שדרך להניחו בבית שער. ויש שדרך שמירתו להניחו בחצר וכו' ותמה למה השמיטו הרב (עיין פתחי חושן פקדון ושאלה פ"ב סק"י שנשאר בצריך עיון).

(ד) כראוי. והמניח שטרות כסף בתוך הכיס הפנימי של החליפה אפילו אם הניחם בתוך מעטפה אין זה נחשב כשמירה, כי מנהג העולם להניחם בתוך ארנק, ונחשב פושע כי אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ומחמת דקותן ומעט הכמות המה קלים ויכולים הניירות להשט ולפול בלי שירגיש, ולכן אפילו אם הוא שומר חנם הוא חייב בפשיעה זו (פתחי תשובה סימן רצא סק"ה משר"ת שיבת ציון סימן פט).

(ה) ונאמנים. ורק אם הוא מוחזק לאדם כשר מותר להכניסו לחדר שהמציאה בו. ודוקא כשהמציאה עומדת בגלוי שיכול לראותה אבל כשהמציאה נמצאת התוך ארון או מקום מכוסה ברור שמותר להכניס כל אדם לחדר שבו הפיקדון (פתחי חושן פ"ב הערה טו).

ומכל מקום (יא)רשאי למסור הפקדון לאשתו או לאחד מבני ביתו הגדולים, לפי שהמפקיד יודע שדרכו של אדם למסור חפציו ביד אשתו ובני ביתו ועל דעת כן הפקיד אצלו.

אבל לא ימסור לבנו ולבתו הקטנים, ולא ליד אחד מקרוביו שאינו שרוי עמו ואינו סמוך על שלחנו, אלא אם כן ידוע להמפקיד שדרכו של נפקד למסור חפציו לזה: לא. ואם בא להחזיר הפקדון לא יחזירם ליד אחד מבני ביתו של המפקיד שלא מדעתו. וכן אם בא להחזיר חפץ שהשאילו. וכן בפריעת חובו.

אבל יכול להחזיר (יב)לאשתו, שמן הסתם היא נושאת ונותנת בתוך הבית, והבעל מפקיד כל אשר לו בידה:

לב. ואם רוצה ליסע לעיר אחרת, ואינו רוצה להוליך עמו הפקדון, משום אחריות, או טורח הדרך, ימסרנו לבית דין, והם ימסרוהו לנאמן אצלם (וכל זה בפקדון, אבל באבדה בכל ענין רשאי למסרה למי שנאמן אצלו לשמרה, שהרי לא נעשה שומר עליה אלא ממצות המקום, ובכל המצות שלוחו של אדם כמותו):

לג. הרואה מים באים לשטוף שדה חבירו או להשחית בניינו חייב לגדור בפניהם למנעם, שנאמר (דברים כב, ג) לכל אבדת אחיך, לרבות אבדת קרקע. (יג)וכן כל כיוצא בזה, אם אפשר לו להציל חבירו מהפסד חייב הוא לטרוח (יד)בכל (טו)כחו (טז)להצילו.

~~~ דעה ברורה ~~~

(ו) **רשאי.** ומשמע שאיסור יש בדבר אפילו רוצה להתחייב בכל החיובים. ויש מי שאומר שאין איסור אלא שגורם חיובים יתירים ואם מוכן לכך רשאי (ערוך השולחן סימן רצא אות מה).

(ז) **ביד אחרים.** ואפילו הוא שומר חנם ורוצה למוסרו לשומר שכר (ש"ע סימן רצא סעיף כו) ואם מסרו לפני המפקיד ולא מיחה פטור (הרמ"א שם).

(ח) **אפילו כשרים ונאמנים יותר.** ואפילו ידוע לכל שהשני טוב ממנו (ש"ע שם) מפני שיכול לומר לו לא היה לך לאהמין למי שאין לי עסק עמו (סמ"ע שם) ואם הודה המפקיד שגם הוא היה מאמין לשני צריך עיון מה דינו (פתחי תשובה בספרו נחלת צבי סוף סימן רצא).

(ט) **תמיד.** פירוש: שרוב פעמים מפקיד אצלו (סמ"ע סקמ"ו).

(י) **כזה.** ומשמע מדברי הרב שאז מותר אפילו לכתחילה, אבל מדברי השולחן ערוך (סימן רצא סעיף כו) לכאורה לא משמע כן. ואם היה רגיל להפקיד אצלו רק דבר שהוא שוה פחות מזה, אסור להפקיד אצלו, וכן אם מעט בשמירתו שהראשון היה שומר שכר והשני שומר חנם אסור להפקיד אצלו אפילו היה רגיל להפקיד אצלו חפץ חשוב זה (סמ"ע שם סקמ"ז).

(יא) **רשאי.** לכתחילה (וכן משמע בסמ"ע רצא סקל"א)

(יב) **לאשתו שמן הסתם היא נושאת ונותנת בתוך הבית.** וכדעת הש"ך (סי' עב סקל"ו. אבל שיטת הרמ"א שם, שכמו שהמפקיד על דעת אשתו ובני ביתו הגדולים הוא מפקיד כך לגבי חזרה ולכן יכול להחזיר לה אפילו אינה נושאת ונותנת בתוך הבית).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

(יז) אבל אינו חייב להוציא ממון על זה, (יח) אלא אם כן ידוע לו בבירור שחבירו ישלם לו מעצמו. לפיכך אין חיוב השבת אבדה חל על מי שהוא בעל עסק, בין במלאכה, בין בחנות, או בשאר משא ומתן, בענין שעל ידי טרחו בהשבת אבדה יגיע לו איזה הפסד מניעת הריוח, ושמא לא יחזירנו לו בעל האבדה:

לד. ואפילו הפסד הריוח שלו אינו אלא דינר, והאבדה או שאר הפסד של חבירו הוא מאה מנה, שלו קודם, שנאמר (דברים טו, ד) (יט) אפס כי לא יהיה בך אביון, שלך קודם לכל אדם.

ואף על פי כן יש לו לאדם ליכנס לפנים משורת הדין (כ) ולא לדקדק ולומר שלי קודם.

~~~ דעה ברורה ~~~

(יג) וכן כל כיוצא בזה. כמו שרואה מכוניתו של חבירו אורותיה דלוקים, או גנבים באים לרכושו. וכן מי שהגיע לידו חפץ גנוב מצוה עליו להחזירו לבעליו. וכתב המנחת חינוך (מצוה רלט) שאם ראה חבירו עובר עבירה יש מצות עשה של השב תשיבם להחזירו בתשובה.

(יד) בכל כחו. וצריך לעשות בחנם, כי אסור לקחת שכר על קיום המצות (שו"ע רסה סעיף א). ודורא במצוה שהיא מוטלת עליו כמו השבת אבדה שמחויב כל אחד להשיב אבדת אחיו, אבל במצוה שאינו מחויב בה כמו שוחט לאחרים (לדעה שמקיים מצוה בשחיטתו) אפילו שאם עשאה קיים מצוה, מותר לו לקבל שכר על זה (מחנה אפרים סוף הלכות שכירות פועלים, ושר"ת בית שלמה י"ד סימן כא).

(טו) כחו. ואפילו טורח גדול על שוה פרוטה אחת כפי שיתבאר בסעיף לז. (טז) להצילו. וכן הוזרנו להשתדל בהצלת חברנו ולשית עצות לעזרתם בעת צרתם, כתוב (ויקרא יט, טז) לא תעמוד על דם רעך. וטוב ונכון מאוד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם מן המשכילים, ולהיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה, להיות איש או אשה מישראל שרויים בצער. והנה נתחייבנו לטרוט בשור אחינו או שיו הנדחים, להיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, עתה מה לעשות יקר וגדולה לבעליהם, וכן כתוב (ישעיה נח, ז) ועניים מרודים תביא בית (שערי תשובה שער שלישי אות ע-עא).

(יז) אבל אינו חייב להוציא ממון. אבל הרואה חבירו טובע בנהר או לסטים באים עליו חייב להצילו ואפילו אם יצטרך להוציא ממון עבור ההצלה (שו"ע סימן תכו ובסמ"ע סק"א).

(יח) אלא אם כן ידוע לו בבירור שחבירו ישלם לו. וכשאומרים בפירוש שרוצים לשלם נחשב ידוע לו וצריך להשיב ואפילו שיתכן שלבסוף לא יקיימו דבריהם (הרמ"א בסימן רסה בסופו ובסמ"ע סימן רסד סק"ח).

(יט) אפס כי לא יהיה בך אביון. ודורשים כאלו הוא אומר הזהר מהעניות, ושלך קודם (סמ"ע רסד סק"א).

(כ) ולא לדקדק ולומר שלי קודם. כי בכל פעם שיש לו להציל ממון חבירו יכול לומר שבזה שהולך להציל הוא מפסיד משלו כי אולי אפסיד חובי או אתבטל על ידי ההשבה מעסק פלוני שאולי יהיה לי ממנו ריוח, ולכן אמר שלא ידקדק בזה, אם לא בהפסד הברור ומוכח (סמ"ע שם סק"ב).

ה שלחן ערוך הרב חושן משפט

ואם תמיד מדקדק, פורק ממנו עול גמילות חסדים, וסוף שיצטרך לבריות. ומכל מקום בהפסד מוכיח וברור, שלו קודם. ואפילו לשל אביו ורבו. ושל רבו ושל אביו (כא) איזה מהם קודם, (כב) נתבאר בהלכות כבוד רבו ותלמיד חכם: לה. וכשם שממון חבריו נדחה מפני ממונו, כך הוא נדחה מפני כבודו, כגון שהוא (כג) חכם או זקן מכובד ומצא כלים פחותים שאין דרכו לישא אותם בידו בפני הבריות, (כד) אינו חייב ליטפל בהם.

ואומד דעתו אילו היה שלו אם היה מחזירים לעצמו כך הוא חייב להחזיר של חבריו, ואם לא היה מוחל על כבודו אף אם היו שלו כך בשל חבריו אינו חייב להחזיר. היה דרכו לישא כלים אלו בשדה ואין דרכו לישא אותם בעיר, מצאם בעיר אינו חייב להחזיר, מצאם בשדה חייב להחזיר עד שיגיעו לרשות הבעלים, ואף על פי שהרי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך, הואיל וכבר נתחייב בהם בשדה. ויש אומרים שלא יכניסם אלא מהשדה לעיר ויניחם. (כה) וירא שמים יחמיר לעצמו בשל תורה כסברא הראשונה.

וההולך בדרך הטוב והישר יעשה לפנים משורת הדין, ומחזיר האבדה בכל מקום, ואף על פי שאינה לפי כבודו. וכל אדם יש לו לעשות לפנים משורת הדין, כמו שנתבאר למעלה.

ויש אומרים שהחכם אינו רשאי לזלזל בכבוד תורתו, אלא אם בא לעשות לפנים משורת הדין ישלם מכיסו. ולא אמרו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול, אלא בתוספת כבוד, בקימה והידור, אבל אינו רשאי לזלזל את עצמו בפני הבריות, שזהו בזיון התורה.

(כו) ולסברא הראשונה אין זה בזיון התורה, כיון שמתכוין לכבוד שמים, שהרי אינו עושה כן בשלו אלא בשל חבריו.

~~~ דעה ברורה ~~~

(כא) איזה מהם קודם. אם אביו שקול כנגד רבו של אביו קודם, ואם לא של רבו קודם, ודוקא למד עמו בחינם, אבל אם למד עמו בשכר ששילם האב אביו קודם, וכל זה ברבו מובהק שרוב חכמתו למד ממנו, ובזמנינו לא מצוי רב מובהק (חיי אדם כלל סט סעיף י, ש"ת דברי חיים א"ח ח"ב סימן ו, ש"ת דברי יציב י"ד ס' ק"ב. ועיין דעה ברורה יורה דעה סימן רמב סעיף לד שביארנו עוד כמה פרטים בדין זה).

(כב) נתבאר בהלכות כבוד רבו ותלמיד חכם. הלכות אלו לא הגיעו לידינו.

(כג) חכם. אפילו שאינו זקן.

(כד) אינו חייב ליטפל בהם. שהרי כתוב (דברים כב, א) לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיק, ואמרו חז"ל (בבא מציעא ל) והתעלמת, פעמים שאתה מתעלם, כמו זקן ואינו לפי כבודו.

(כה) וירא שמים יחמיר לעצמו. כשהוא אדם נכבד שאינו חכם, אבל בחכם יתבאר בהמשך שיש אומרים שאינו רשאי לזלזל בכבוד תורתו.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ובעל נפש יחוש לעצמו להחמיר בשל תורה כסברא האחרונה במקום שאפשר, כגון שידוע של מי הם כלים אלו וישלם לו, ויוצא לדברי הכל

(אבל אם (ה) אינו יודע של מי הם, אי אפשר לו לעשות כדברי הכל, כי לסברא הראשונה (כז) יש לו ליטלם ולהכריז, ומי שיתן בהם סימן יחזירם לו לפנים משורת הדין, ולסברא האחרונה יש בזה איסור של תורה):

לו. ואפילו (ו) מי שאינו תלמיד חכם, ולא זקן מכובד, אלא שהוא (כח) איש נכבד מחמת מעלה אחרת, כגון עושר או משפחה או דבר אחר, ומפני זה הוא מתבייש מהבריות שידועים ממעלתו ורואים אותו נושא בידו כלים אלו, (כט) אינו חייב מן הדין. אבל מי שאינו חשוב בעיני הבריות, רק שמגביה דעתו ומחשב את עצמו ומתבייש בזה מהבריות ובעיניהם אין זו חרפה לו, הרי זה חייב מן הדין להחזירם אף על פי שאילו היה שלו לא היה מחזירם (ל) לעצמו:

לו. ואין צריך לומר אם לא היה מחזירם לעצמו מחמת הטורח, שלא היה חפץ לטרוח לישא אותם לביתו, הואיל והם כלים פחותים, ודמיהם מועטים, ולא מפני שאינם לפי כבודו, שהוא חייב מן הדין לטרוח בהם עד שיגיעו לרשות הבעלים, כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממונו מפני טורח גופו, ולא בשל חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות, ולא על טורח הגוף, (לא) אפילו טורח מרובה מאד על שוה פרוטה אחת.

~~~ דעה ברורה ~~~

(כו) ולסברא הראשונה. שנתבאר בתחילת הסעיף שאפילו חכם ראוי לו לעשות לפנים משורת הדין.

(כז) יש לו ליטלם. לפנים משורת הדין כמבואר בהמשך.

(כח) איש נכבד מחמת מעלה אחרת כגון עושר או משפחה או דבר אחר. שכל אלו נכללים באדם חשוב, שהכוונה שחשוב בעיני הבריות איזה חשובות שיהיה (קונטרס אחרון אות ו).

(כט) אינו חייב מן הדין. אבל יש מי שאומר שדוקא זקן או חכם שמצוה לכבדם, אבל שאר בני אדם שהחשיבות שלהם אינו בא מצד ציויו יתברך אלא מצד עושרם אינו בדין שידחו עשה של תורה (משעה רקח על הרמב"ם רוצח פ"ג אות ג).

(ל) לעצמו. ולכן דייק הרמב"ם לכתוב זקן מכובד, ולא מכובד סתם, להוציא מי שמכובד בעיניו (קונטרס אחרון אות ז).

(לא) אפילו טורח מרובה מאוד על שוה פרוטה אחת. ודבר שהעולם לא רגילים לטרוח עבורו, וגם הבעל הבית מן הסתם היה מניחו ולא טורח בעבורו, לכאורה אינו חייב להשיבו (אמרי יעקב ס"ק קמו).

אבל אבדה שאינה שוה פרוטה (לב) אינו חייב להחזיר, ורשאי ליטלה לעצמו אפילו יודע של מי היא, שלא אסרה תורה אלא גזל פחות משוה פרוטה, שהוא עושה איסור בלקיחתו ממנו

(אבל זה שרשאי להגביה האבדה מעל גבי קרקע הואיל והיא אבודה מבעליה, שוב אין צריך להחזירה לו, שפחות משוה פרוטה אינו נקרא ממון כלל, לא לענין מצות השבת אבדה, ולא לענין מצות השבת גזלה, כמו (לג) שיתבאר בהלכות גזלה, ולפיכך, אין בזה איסור גזלה כמו שיש באבדה שיש בה שוה פרוטה, כמו שנתבאר (לד) למעלה):

לת. וכן אבדת הנכרי (לה) מותרת, ולא אסרה תורה אלא גזלתו שנעשה איסור בלקיחתה ממנו, שנאמר (דברים כב, ג) לכל אבדת אחיך, פרט לשל נכרי. והמחזירה לו הרי זה עובר עבירה, מפני שמחזיק ידי (לו) רשעי (לז) עולם.

ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה (לח) הרי זה משובח.

~~~ דעה ברורה ~~~

(לב) אינו חייב להחזיר. שהרי מהכתוב וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה, נלמד שצריך שיהא שם אבדה בשעת אבדה, ושם מציאה בשעת מציאתה, ופחות משוה פרוטה אינו נחשב בשם אבדה ומציאה (סימן רסב סעיף ח). וכן אבדה שנודע לו שהיא של כמה בני אדם ואין לכל אחד בה שוה פרוטה הרי היא שלו (שו"ע סימן רסב ובס"מ סק"ה).

(לג) שיתבאר בהלכות גזלה. סעיף א.

(לד) למעלה. סעיף א.

(לה) מותרת. ולא רק כשלא הגיע לידו שאינו צריך לחזר אחריה ולטרוח להשיבה, אלא אפילו אם באתה לידו מותרת, שמהכתוב לכל אבדת אחיך ומצאת, לשון ומצאת מתפרש שבאה לידו, ואפילו בזה אמרה התורה דוקא באבדת אחיך אתה צריך להשיבו ולא באבדת אחרים (טור וס"מ סעיף סימן רסו סק"א, מש"ס בבא קמא ק"ג): וכל זה באבדה, אבל אם מצא בדרך הינוח שאינו בכלל אבדה אסור לקחת והלוקחם עובר על גזל עכו"ם (נתיבות סימן רס סק"ד).

(לו) רשעי עולם. ודוקא בגוי עובד עבודת כוכבים, אבל במודה בבורא עולם מותר להחזיר לו (באר הגולה סימן רסו סק"ב ובאמרי יעקב ס"ק קמט הוסיף ושומר על שבעה מצות בני נח) ואפילו שאסור ליתן מתנת חנם לגוי שאינו מכירו ואפילו לישמעאל (כמבואר ביורה דעה סימן קנא סעיף יא ובש"ך שם) באבידה כיון שהיה שייך לגוי אין זה בגדר מתנה, שהרי מחזיר לו דבר שלו (אמרי יעקב ס"ק קמט).

(לז) עולם. ואם רוצה להחזיר אבדה לגוי שמכירו יש מי שאסר, וגרע ממתנת חנם שמותר במכירו (כמבואר בי"ד שם) משום שהוא חושב שהוא עושה מצוה (פתחי חושן סימן א סק"ה) ויש מי שהתיר, כי אם במתנה שהוא כספו ממש של היהודי מותר במכירו כי אין זה מתנה אלא כמכירה, שהרי ישלם לו גמולו או כבר שילם לו (כמבואר בטורי זהב י"ד סימן קנא סק"ח) כל שכן בהשבת אבדה שהוא מחזיר לו רק את מה שאבד (אמרי יעקב ביאורים ד"ה מפני).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ובמקום שיש חילול השם אבידתו אסורה מן התורה (לט) וחייב להחזיר, כגון אם מצאה במקום (מ) רוב ישראל, והנכרי ידמה שלא נאבדה רק ישראל גנבה (מא) ממנו.

ואם מצא משכון של ישראל שהיה אצל נכרי ונאבד ממנו, חייב להחזיר לבעליו הישראל בחנם, כי גוף המשכון הוא של ישראל, והשעבוד שהיה בו להנכרי נפקע כשנאבד (מב) ממנו.

ואינו רשאי להחזירו להנכרי לקדש השם, כי בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים.

ואם עלה הרבית על המשכון יותר משווי שאל הוחלט להנכרי, אין צריך להחזירו (מג) להישראל:

לט. וישראל (מד) העובד עבודה זרה, או מחלל (מה) שבתות (מו) בפרהסיא, שדינו כמומר לכל התורה (מז) כולה, אינו בכלל אחיך, ודינו (מח) שאסור להחזיר לו אבדה.

~~~ דעה ברורה ~~~

(לח) הרי זה משובת. ויש אומרים שרק אם בודאי יפארו אבל בספק לא יחזיר שלא יעבור על איסור ד'לא יאבה'. וכן צריך לזהר שישבחו את ישראל ולא את מחזיר האבדה (כמו שכתב הים של שלמה בהגוזל בתרא סי' כ. שדה הארץ ח"מ ח"ג סימן י').

(לט) וחייב להחזיר. ויש מי שכתב שאפילו מהתורה מחויב בהשבה (בן איש חי שנה א פ' כי תבוא אות ח).

(מ) רוב ישראל. אבל ברוב גויים אפילו ביש בה סימן הרי אלו שלו (מחבר סימן רנט סעיף ג) כי תולין שנפל מהרוב שהם גויים, ואפילו אם נראה שאבד מישראל הרי היא שלו, אם היא מדברים שמרגישים מיד כשנופלים (סמ"ע ס"ק ו' ט'). אבל ספרי קודש וכן כל תשמישי קדושה חייב להכריז כיון שהבעלים אינם מתייאשים (רמ"א סימן רנט סעיף ג וסמ"ע ס"ק ח').

(מא) ממנו. וצריך עיון מה הדין אם לא ידוע בוודאות שהגוי ידע שאבד לו במקום זה (אמרי יעקב ס"ק קנא).

(מב) ממנו. ואם החזירו לגוי חייב לשלם לישראל (ש"ך סימן עב ס"ק קנב).

(מג) להישראל. כמבואר בסמ"ע ובש"ך (סמ"ע סימן עב ס"ק קט וש"ך ס"ק קמט).

(מד) העובד עבודה זרה. שהועד עליו שעבד עבודה זרה באיסור תורה ואפילו הועד עליו שניסך לה יין (ש"ך סימן קיט סקט"ו ושמלה חדשה סי' ב סעיף טז) ואפילו פעם אחת במזיד ואפילו בצינעא (שמלה חדשה שם ופרמ"ג סימן ב שפתי דעת סק"ז וכן כתב הרב בסימן ב בקונטרס אחרון סק"ט). ופשוט שמומרים לדתי הגויים ומטעמים ביניהם הם פורקים ביותר וכוללים כל עניני מומר (שמלה חדשה שם).

(מה) שבתות. ואפילו חילל פעם אחת במזיד נעשה מומר (שמלה חדשה ופרמ"ג וש"ע הרב שם)

ויש אומרים שבפעם אחת אינו נעשה מומר (טורי זהב סי' יא סק"ב, בית שמואל באבן העזר סי' קכג סק"ח, ועיין מג"א או"ח סי' שפה סק"ב שבפעם אחת לא נעשה מומר ובכותב בשבת כיון שהכתיבה נעשית בפעם אחת והחייב הוא בכותב שתי אותיות וכל אות נחשבת למעשה אם כן בכתיבה אחת נחשב לשתי מעשים ונעשה מומר גם לשיטת הבית שמואל, ובמחצית השקל שם סק"ב כתב שכוונת המג"א כשהחיל שבת באיסור דרבנן אבל אם מחלל באיסור תורה נעשה מומר בפעם אחת. ובישועות יעקב שם קמר סק"ה כתב שאפילו שאינו נעשה מומר עד שלשה פעמים מכל מקום אחרי פעם אחת כבר חושדים אותו. וביבין דעת שם בפירוש הארוך סק"ד וקצר סק"ז פסק שאם לא התרו בו לא נחשב מומר עד שיעבור שלשה

וכן האפיקורסים, (מט)והם הכופרים בתורה, ובנבואה מישראל.

~~~ דעה ברורה ~~~

פעמים ואם התרו בו בזמן הבית שהתיר עצמו למיתה נחשב מומר בפעם אחת ובזמן הזה שלא שייך היתיר עצמו למיתה שהרי אין דיני ארבע מיתות יחשב מומר כשיעבור שלשה פעמים [אבל עיין בתבואות שור סי' ד סקט"ז שכיון שבזמן הבית התיר עצמו למיתה גם בזמן הזה נחשב התיר עצמו למיתה].

ודוקא כשעבר באיסור תורה (שמלה חדשה ופרמ"ג שם) **ויש אומרים אפילו באיסור דרבנן** (בית הלל שם, וזבחי תודה שם סק"ד, ובדרך פקוד מצוה לב חלק הדיבור אות ב, ושר"ת צמח צדק [חב"ד] סי' א דף ב ע"א).
ואפילו לתיאבון (שמלה חדשה שם, וכן משמע ברמב"ם תשובה פ"ג ה"ט, ושר"ת מהר"ם שיק ח"מ סי' סא אותיות א-ב, ושר"ת רב פעלים ח"ג אר"ח סי' יב. וכשידוע שכוונתו לפרנסתו עיין שר"ת אגרות משה י"ד ח"ב סי' ה).

ולא רק המחלל שבת אלא גם המחלל יום כיפורים שדינו כמומר לכל התורה כולה (שלחן ערוך אבן העזר סי' קכג סעיף ה ושמלה חדשה סי' ב סעיף טז ושר"ע הרב שם בקונטרס אחרון סק"י) **ויש אומרים שאינו כשבת** (שר"ת טוב טעם ודעת תליתאי סי' לו, יד יהודה שם סק"י). **והמחלל יום טוב אינו כמחלל שבת** (כך משמע מהמחבר והרמ"א באבן העזר סי' קכג) **אבל יש אומרים שדינו כמחלל שבת** (הרדב"ז [הובא בכף החיים שם סק"א] והאור זרוע סי' שסז, ושר"ת המב"ט ח"א סי' לח והובאו בדעת תורה שם סק"ל. וכן הוא בפר"ח סי' קיב סק"ב).

(מו) בפרהסיא. בפני עשרה מישראל (בית הלל סי' ב סק"ג, שמלה חדשה סי' ב סעיף טז). **ודעת הישועות יעקב** (שם בפירוש הקצר סק"ה) **שאם חילל שבת בפני שתי עדים כשרים נחשב פרהסיא.**

והמומר בכלל העשרה לזבחי צדק (שם סק"ל) **ובדבר שמואל** (סי' סג) **נסתפק. ונשים נסתפק בדעת תורה** (שם סק"ל) **אם מצטרפות ובכף החיים** (שם סקמ"ט) **כתב שאינם מצטרפות.**

ולא רק כשחילל שבת בפני אנשים נחשב פרהסיא אלא אפילו חילל בצורה שהדבר מפורסם וידע שיתפרסם (הרב שם בקונטרס אחרון סק"י משמלה חדשה שם ופרמ"ג שם בשפתי דעת סק"ז ומשנה ברורה סי' שפה סק"ד).

וכשמתבייש לחלל שבת בפני אדם גדול אפילו עובר בפני כמה אנשים נחשב לצינעא (משנה ברורה שם סק"ו).

(מז) כולה. שכשם שהמודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה, כך המחלל שבת עוקר יסודי הדת שניתן לחידוש העולם, והמחללו כופר בעיקר (שמלה חדשה סי' ב סעיף טז, שלחן גבוה שם סק"ב, והמקור מדברי הרמב"ם במורה נבוכים והובא בשל"ה הק' מסכת שבת ריש פרק תורה אור).

(מח) שאסור להחזיר לו אבדה. מהטעם שכתב בסעיף לח שמחזק ידי רשעי עולם. ואם מחזירה כדי לקדש השם יש מי שנסתפק (פתחי חושן פ"א סקס"א מסתפק האם שייך בישראל מומר דין דרכי שלום או קידוש השם) **ויש מי שמתיר** (אמרי יעקב ס"ק קנד, וטעמו שאם אצל נכרי שייך קידוש השם כדי שיפארו את ישראל, כל שכן בישראל שסר מהתורה שיש לקדש את השם בכדי שיחזור בתשובה).

(מט) והם הכופרים בתורה. ואפילו במצוה קלה של סופרים או באומר בפה מלא בהכחשת התורה או הניסים (רמב"ם ממרים פ"ג ה"א, שר"ת בשמים רא"ש סי' רמ) **שהוא גם נחשב כעובד כוכבים ומחלל שבת. וכבר נתבאר בסימן ב שמומר להכעיס אפילו לדבר אחד דינו כעובד כוכבים** (ש"ך סקט"ז).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

וכן המומר (נ) לכל התורה כולה או רובה חוץ מחילול שבת ועבודה זרה. אבל המומר למקצת המצות, כגון אוכל נבלות (נא) לתיאבון, או עובר שאר עבירות לתיאבון (נב) ולא להכעיס (שהעושה עבירה (נג) להכעיס (נד) אפילו פעם אחת הרי זה מין וכמומר לכל התורה הוא) מצוה להחזיר אבדתו שנאמר (דברים כב, ג) לכל אבדת אחיך, לרבות את המומר למקצת התורה.

והמסור, אם צריך להחזיר לו אבדתו, יתבאר (נה) בהלכות נזקי ממון: מ. אף על פי שממונו של חבירו (נו) נדחה מפני כבודו, אינו נדחה מפני כבודו של אביו ואמו אף על פי (נז) שהוקשה כבודם לכבוד המקום, שאם אמר לו אביו אל תחזיר

~~~ דעה ברורה ~~~

(נ) לכל התורה כולה או רובה. וכן אם יעבור על שלשה עבירות מפורסמות שהעולם נזהרים מהם כמו נבילה ושעטנז והקפת הראש נחשב חזקה ונעשה מומר לכל התורה, עד שיוחזק שלא פרק ממנו עול כל המצות אלא לאלו העבירות שאז חזר דינו כמומר לדבר אחד שאינו מומר לשאר דברים. ומכל מקום אם עובר על הרבה מצות עד שנראה שפרק מעליו רוב המצות הוי כמומר לכל התורה דרובו ככולו (לשון השמלה חדשה סי' ב סעיף טו, ופרמ"ג שם שפתי דעת סק"ז ונחפה בספק שם סעיף ג. וביבין דעת שם ארוך סק"ז כתב שהעובר שלשה עבירות אינו נעשה מומר רק נעשה חסוד ושחיתותו כשרה בעומד על גביו, וכן משמע בשר"ע הרב בקונטרס אחרון סימן ב סק"א שלא הזכיר דין העובר על שלשה עבירות וגם כאן לא כתבו, ובנפש אדם כלל א סק"ה כתב שכן דעת החכמת אדם). (נא) לתיאבון. עיין דעה ברורה יורה דעה סימן קיט סעיף ב שהבאנו י"א חילוקי דינים בזה.

(נב) ולא להכעיס. וכן אם אינו מקפיד בין איסור להיתר שלא להכעיס ושלא לתיאבון, כגון שהורגל ללבוש שעטנז ונעשית לו כהיתר, או שהסכים בדעתו שאי אפשר לו לעמוד במצוה זו ועובר עליה, בין לצורך ובין שלא לצורך, וכל שכן לתיאבון, בזה אומרים שהמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה, שאם מצוה זו הוקלה בעיניו, עדיין הוא בחזקתו לקיים מצוה אחרת (שמלה חדשה סימן ב סעיף יג).

(נג) להכעיס. כמו שהיה דבר איסור ודבר היתר לפניו, ויש הנאה בהיתר כבאיסור, והוא דוחה ממנו ההיתר בידים ופושט ידיו דוקא אל האיסור, שמזה נראה שכוונתו להכעיס את בוראו, או שנזרקה בו מינות שאינו מאמין באותה מצוה ורוצה להראות שדוחה אותה מאליה, ואפילו בפעם אחת שנתברר שעשה כזאת בשאט נפש, ובין אם עובר כן במצות לא תעשה או במצות עשה, הרי הוא כגוי (לשון השמלה חדשה סי' ב סעיף יג ופרמ"ג סי' ב שפתי דעת סק"ז, אלא שבמצות עשה באו"ח סי' לו באשל אברהם סק"א כתב שזה מחלוקת הראשונים, ובפתיחה כוללת ארוך חלק ד אות ד ונסתפק. ודעת הב"ח שהעובר להכעיס שחיתותו נבילה מדרבנן).

(נד) אפילו פעם אחת. וכן היא שיטת הש"ך. ומשמע שכן פסק הרב אפילו שדבר זה נכתב כאן בסוגריים, כמו שכתב הרב בהמשך סימן ט סעיף י בפירוש שבפעם אחת נעשה מומר אפילו לענין הריגה (אמרי יעקב בשער הציון ס"ק קפב).

(נה) בהלכות נזקי ממון. סימן ח סעיף ח, שיש בזה מחלוקת, וירא שמים יוצא ידי שניהם, ולא יגביה מציאתו כלל.

(נו) נדחה מפני כבודו. כמבואר בסעיף לה.

שלחן ערוך הרב חושן משפט יא

האבדה עכשיו כי צריך אני עכשיו שתאכילני ותשקני, (נח) לא ישמע לו, שנאמר (ויקרא יט, ג) איש אמו ואביו תיראו אני ה', כולכם חייבים (נט) בכבודי. אבל (ח) נדחית היא מצות השבת אבדה, וכל כיוצא בה ממצות של הצלת ממון חבירו, הן נדחות מפני כבוד המקום, כגון שהאבדה בבית הקברות והוא כהן, לא יטמא לה. ואפילו איסור של דבריהם לא יעשה בשביל ממון חבירו, כגון להגביה מצות שמצא (ס) בשבת, שאין דוחין איסור מפני ממון, שנאמר, אני ה', כולכם חייבים (סא) בכבודי (סב):

~~~ דעה ברורה ~~~

(נז) שהוקשה כבודם לכבוד המקום. שנאמר כבד את אביך ואת אמך, ונאמר כבד את ד' מהונך, השווה הכתוב אב ואם לכבוד המקום (בבא מציעא לב.). (נח) לא ישמע לו. וכל שכן אם אמר לו אל תחזירנה כדי לעבור על דברי תורה, שלא ישמע לו.

(נט) בכבודי. אבל אם כבר היה עוסק במצות אביו, ומצא אבדה פטור מלהתעסק בה, ומצוה על האב למחול על כבודו כדי שישב בנו את האבדה (סימן רסו סעיף ה בטורי זהב). (ס) בשבת. וכן פסק בשו"ת חתם סופר (אור"ח סימן פב).

(סא) בכבודי. וכן הוא בכל מוקצה אפילו מוקצה שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, ומכל מקום צריך להזיזה ברגלו למקום שמור ובמוצאי שבת יקחנה ויכריז עליה (עיין שמירת שבת כהלכתה פרק כ הערה כח, ובמשנה ברורה סימן שח סעיף ג התיר טלטול ברגל בכל מוקצה כמבואר בביאור הלכה סימן רסו בסופו שיותר לטלטל מוקצה שמצא כדי לזכות בו על ידי טלטול ברגלו, וכל שכן כאן שיש מצות השבת אבדה). וגם מותר לומר לגוי להגביהו, והגוי מעצמו יביאנה לבית הישראלי (עיין שם סקל"ח כדי לצאת לכל הדעות ויש מתירים אפילו לומר לגוי להביאה לביתו). אבל אם מצא בשבת אבדה שאינה מוקצה, ויש במקום עירוב כדון, אם יש בה סימן יטלנה ויכריז עליה (אור"ח סימן שו סעיף יב) וגם מותר לומר למי שידוע ממנה ששייבנה, כי זה כחפצי שמים (משנה ברורה שם סקמ"ח). ואם אין בה סימן שהדין הרי אלו שלו, מותר לו להגביה ולזכות בה (אור"ח סימן שלט בהגהת הרעק"א על המג"א סק"ו). אך לא יגביה באופן שניכר לכל שעושה מעשה קנין (שמירת שבת כהלכתה פרק כט הערה פג בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל). והמחמיר שלא לטלטל במקום שיש עירוב ישער כיצד היה נוהג אם האבדה היה שלו (השבת אבדה כהלכתה פרק יא אות ג).

והמוצא במקום שאין עירוב כדון אסור לטלטלה אפילו פחות פחות מארבע אמות, אבל יכול לטלטל פחות מארבע אמות ולמסור לחבירו וגם חבירו יטלטל פחות פחות מארבע אמות, וחוזר ולוקח מחבירו וכן יעשו עד שיגיעו למקום שיכולים לשמור על האבדה (שמירת שבת כהלכתה פרק כב הערה פא).

(סב) והמוצא אבדה בחול המועד מותר לו לכתוב מודעה ולהדביקה במקום שרבים מצויים שם, כי יכול להיות שלאחר ימי החג כבר לא יחפש אחריה האובד (השבת אבדה כהלכתה פרק יא אות ד).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

דיני עוברי דרכים וצער בעלי חיים וכו' י"ג סעיפים:

א. מי שפגע (א) בחבירו בדרך, (ב) ובהמתו רובצת (ג) תחת משאה, בין שהיה עליה משא הראוי לה, בין שהיה עליה (ד) יותר ממשאה, הרי זה (ה) מצוה לסייעו לפרוק מעליה, וזו (ו) מצות עשה, שנאמר (שמות כג, ה) כי תראה (ז) חמור שונאך רובץ תחת משאו וגו' עזוב תעזוב עמו.

ולא יפרוק ויניחנו נבהל וילך לו, (ח) אלא יקים עמו, ויחזור ויטעון עליה משאה כראוי לה, שנאמר (דברים כב, ז) לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו, זו מצות עשה אחרת. ואם הניחו נבהל ולא פרק ולא טען עמו, ביטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר לא תראה וגו':

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) בחבירו. ישראל, אבל בשל גוי אינו מחויב בפריקה וטעינה אלא משום צער בעלי חיים, ודינו מבואר בסעיפים ח - ט.

(ב) ובהמתו. וכל בהמה בכלל (בבא קמא נד:).

(ג) תחת משאה. ולא רק כשהמשא ממש על גב החמור, אלא גם כשהמשא על עגלה הקשורה לגב החמור (ערוך השולחן סימן רעב סעיף ח).

(ד) יותר ממשאה. כי אולי בשגגה עשה כן, ועוד כי יש צער הבהמה (ערוך השולחן רעב אות ב).

(ה) מצוה לסייעו. כשאינו יכול לפרוק לבדו וצריך שיסייעו לו, אבל כשיכול לפרוק לבדו אין בו מצות פריקה. ויש מי שכתב שחייב לסייעו משום צער ישראל שנכלל בצער בעלי חיים (טורי זהב סימן רעב סעיף ט) אבל כיון שאינו ממצות פריקה רשאי לבקש עליו שכר. וכן משמע דעת הרב שכתב (בסעיף ח) אצל נכרי שמצוה לסייעו אם אינו יכול לבדו, משמע שבישראל מצוה לסייעו אפילו יכול לבדו. וצריך עיון למעשה (עיין אמרי יעקב סק"ד).

(ו) מצות עשה. אלא שאין מברכים עליה, מפני שאינה בידו, שאם לא ירצה חבירו בפריקתו וטעינתו אינו חייב לפרוק ולטעון (שו"ת הרשב"א ח"א סימן יח).

(ז) חמור. וכן כל בהמה אלא שדיבר הכתוב בהוה (בבא קמא שם), שכן רגילות שהחמורים עומדים למשא (חינוך מצוה פ). ונחלקו הפוסקים באדם הנושא משא האם שייך בו מצות פריקה וטעינה, שדעת הרשב"א (ח"א סימן רב, והחינוך מצוה תקמ) שהיא מצוה מהתורה, שאם על צער בעל חי ציוותה התורה כל שכן על צער אדם מישראל. ולדעת הרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תשכח) אין מצוה, כי לאדם יש שכל ולא היה לו לטעון יותר מהראוי לו, ומכל מקום הוא בכלל גמילות חסדים ובכלל ואהבת לרעך כמוך, רק שאינו בכלל עשה דעזוב תעזוב עמו והקם תקים עמו, אבל עון גדול הוא אם הניחו במשאו והלך לו. ולשיטה מקובצת (בבא קמא נד:) יש חיוב פריקה וטעינה מדרבנן. ודעת כמה פוסקים שגם באדם יש צער בעלי חיים מהתורה, רק שאינו בכלל מצות פריקה וטעינה (סמ"ע וטורי זהב סימן רעב). וכתב הברכי יוסף (י"ד סימן שעב סק"ב) שכל זה כשהיה יכול להימנע, אבל אם לא היה יכול להימנע לכל הדעות יש צער בעלי חיים מהתורה.

(ח) אלא יקים עמו. כשחבירו מוכן לשלם לו, אבל אם אינו מחויב פטור כמבואר בסעיף ג.

שלחן ערוך הרב חושן משפט יג

ב. פרק וטען וחזרה ורביצה (ט) מחמת שניתק המשא ממקומו) חייב לחזור ולפרוק המשא (ממקום זה) ולחזור ולהטעינו (במקום הראוי לו על החמור).

חזרה ורביצה, חייב לחזור ולפרוק ולטעון אפילו (י) מאה פעמים, שנאמר (יא) עזב תעזוב הקם תקים. (יב) לפיכך צריך לדדות עמו עד פרסה, שמא יצטרך לחזור ולסייעו, אלא אם כן יאמר בעל המשא איני צריך לך. אך אינו חייב לילך עמו בחנם אלא בשכר:

ג. וכן מצות טעינה אינה בחנם, אלא כשהלה רוצה ליתן לו שכר אזי מחוייב הוא לסייעו ואם לאו פטור, הואיל ואין כאן אלא משום ריוח בעל המשא יתן שכר.

אבל מצות פריקה היא בחנם, הואיל ויש כאן גם צער בעלי חיים, (יג) ואסור ליטול שכר עליה, אם הוא אדם בטל.

ואם הוא בעל עסק בענין שעל ידי טרחו בפריקה יגיע לו הפסד ממון אפילו הוא מניעת הריוח, פטור, כמו שנתבאר (יד) בהשבת אבדה, ששלו קודם לכל אדם מן הדין.

ומשום (טו) צער בעלי חיים לא חייבה תורה אלא להטריח גופו אבל לא להפסיד (טז) ממנו. ולכן אין אדם חייב להאכיל בהמת חבירו (יז) או של הפקר משלו.

~~~ דעה ברורה ~~~

(ט) מחמת שניתק המשא ממקומו. ולא שניתק ממש אלא אם מחמת כובד המשא צריכה לפרוק כל שעה בפריקה, ואינה יכולה ללכת הרבה בבת אחת (קונטרס אחרון אות א).

(י) מאה פעמים. כשהיא רובצת מחמת אונס אבל אם היא רובצת מרצונה שהיא רבצנית פטור כמבואר בסעיף ז.

(יא) עזב תעזב והקם תקים. והדרשה אינה בגלל כפל המילים, אלא שהמילה עזוב והקם מתפרשות אפילו מאה פעמים (גמרא. ועיין סמ"ע סימן רעב סק"ז).

(יב) לפיכך צריך לדדות. ומהלשון משמע שרק בגלל שרביצה יותר מפעם, שרואים שהיא מועדת ולכן חוששים שתרבץ פעם נוספת, ומסתימת הגמרא משמע שאין לחלק, וצריך עיון (אמרי יעקב סק"י).

(יג) ואסור ליטול שכר עליה. אפילו אם ירצו ליתן לו (סמ"ע סימן רעב סק"ז). ויש אומרים שרק אם אמרו לו קודם קיום המצוה שיקבל שכר עליה אסור אבל אם רק לאחר קיום המצוה רוצים ליתן לו מותר לקבל (שדי חמד ח"ה דף קנה ע"א בשם הגאון המערכי לב).

(יד) בהשבת אבדה. הלכות מציאה ופיקדון סעיף לד.

(טו) צער בעלי חיים. ומדברי הרב בכל הסימן משמע שאיסור צער בעלי חיים הוא מהתורה, וחייב אפילו אם יהיה לו טרחת הגוף, אך אם יהיה לו גם הפסד ממון או אפילו מניעת רווח כמו שיתבטל ממלאכתו פטור, והחויב רק אם רואה בעיניו את צער הבהמה אבל אם שמע וכדומה אינו חייב להציל את הבהמה מצער, ואפילו רואה אינו חייב אלא אם הבהמה במרחק שאינו יותר מרס"ו אמה ושני שלישי האמה. וכן מצינו עוד פוסקים שצער בעלי חיים מהתורה (קיצור שו"ע סימן קצא סעיף ב, חיי אדם כלל נט אות י,

משנה ברורה אר"ח סימן שה סקס"ט).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ומכל מקום (יח) נכון להשליך חתיכה קטנה לפני (יט) כלב, להזמות בדרכי הקב"ה שמרחם עליו ומשהה אכילתו במעיו ג' ימים מעת לעת הואיל ומזונותיו מועטים, ויכנו במקל אחר שישליך לפניו כדי שלא ירגיל לבא אצלו:

ד. אבל לטרוח בגופו (כ) חייב להציל (כא) כל בעלי חיים מצער, אפילו של הפקר, ואפילו של עובד כוכבים. אלא שרשאי לתבוע שכר מן הנכרי (כב) אחר כך. ואין צריך

~~~ דעה ברורה ~~~

(טז) ממונו. ואפילו פחות משהו פרוטה (קונטרס אחרון אות ג). ומכאן שאין מצוה להציל בהמה מצער בעלי חיים אם יפסד על ידי כך בממונו. ולכתחילה לצער בעלי חיי בשביל רווח ממונו נחלקו הפוסקים מה דינו (בש"ת אמרי שפר סימן לד דעתו שלצורך רווח ממון אסור, ומש"ת רמ"ע מפאנו סימן קב שאסר להושיב עוף טהור על ביצי עוף טהור שאינו מינו משום צער בעלי חיים, משמע שאסור לגרום צער בשביל רווח ממונו, כמו שפירשו דבריו היד מלאכי בכללי הדינים סימן תקכט שבסוף הספר, והנחל אשכול על האשכול הלכות שחיטה חולין פרק י סק"ט. אולם בש"ת רב פעלים ח"א סימן א הוכיח שמוות לגרום צער בשביל רווח ממון, ומה שאסר הרמ"ע מפאנו ז"ל זה מטעם שאין נחשב אפילו צורך שהרי יכול להושיב עוף מאותו המין. ובש"ת חבלים בנעימים סימן מג אות ג כתב שדברי הרמ"ע מפאנו ז"ל נאמרו רק על דרך הנהגת חסידות ולא מהדין).

(יז) או של הפקר משלו. ואפילו בפחות משהו פרוטה. ומהתורה אפילו לבהמתו אינו חייב להאכיל משלו, אלא שדרשו חז"ל מסדר הפסוקים שבתחילה כתוב (דברים יא, טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ורק אחר כך כתוב ואכלת ושבעת, שאסור לאכול עד שיתן אוכל לבהמתו, ואינה דרשה גמורה אלא אסמכתא (קונטרס אחרון אות ג). ויש אומרים שהחייב להאכיל בהמתו הוא מהתורה (טורי זהב א"ח סימן קסז סק"ז ומגן אברהם סימן רעא סק"ב).

(יח) נכון. ויש בזה קצת מצוה (עיין מגן אברהם סימן שכד סק"ז ובמשנה ברורה סק"א).
(יט) כלב. ואפילו אינו שלו, ודוקא בשדה אבל לא בעיר כדי שלא יגרר אחריו ויגרום לו הפסד (שבת קנה:). ואם הוא כלב רע אסור (אמרי יעקב סק"ט).

(כ) חייב להציל כל בעלי חיים מצער ואפילו של הפקר. וכן כתבו כמה מהפוסקים (מנחת חינוך מצוה פ אות י, קיצור שו"ע סימן קצא סעיף א, שו"ת תולדות יעקב י"ד סימן לג). ויש שפסקו שמהתורה אין חיוב לסלק צער מבעלי חיים (ספרי דבי רב פ' ראה פסקא פ"ט) אלא כשצער הבהמה נגרם על ידי אדם שאז חייב כל אדם לסלק את הצער (אשל אברהם [בוטשאטש] תניא א"ח סימן שה סעיף ב). ויש שכתבו שהתורה ציוותה רק על הבעלים לסלק צער מבהמה שלהם, אך לא ציוותה על סילוק צער מבהמה שאינה שלו, ורק חז"ל ציוו על סילוק צער מכל בהמה (מהר"ם שיק על תר"ג מצוות מצוה פ, ועמק דבר דברים כב, ד בהרחב דבר סק"ב).

(כא) כל בעלי חיים. שהם בני מלאכה, וגם כלב וחתול בכלל שהם בני תרבות ובעלי מלאכה, וגם יש להקדים להם מאכל לפני שהוא אוכל כמו כל בהמה, אבל החיות הקטנים שאינם ראויים למלאכת אדם וכל שכן הזבובים והפרעושים ושאר שקצים ורמשים אין סמך מהתורה להקפיד על צערם והריגתם, רק רבינו האר"י זצ"ל צווה לתלמידיו שלא להרוג אפילו כינה ממידת חסידות (יעב"ץ סי' קי ויד אפרים י"ד סימן קטו בדפי השו"ע. ועיין עוד בספר חסידים סימן מד שהמושכים באוזני החתולים להשמיע צעקתם הם חוטאים. ובסימן תתלא שמוטב לשרוף הזבובים כדי שלא יכנסו במאכל ובמשנתו ויבלעם ויחטא, ולכן נאמר [קהלת ז, טז] אל תהי צדיק הרבה, עיין כל זה בדברינו בדעה ברורה י"ד סימן קטו).

(כב) אחר כך. ואפילו אינו נותן לו חייב לפקור משום צער בעלי חיים כמו שיתבאר בסעיף ח.

לומר שאסור מן התורה לצער כל בעלי חיים (כג) בידים. (כד) אלא אם כן הם (כה) מצערים לאדם אזי מותר (כו) אפילו להרגם, שכיון שיש תועלת לאדם בהריגתם אין חוששים לצערם, (כז) שהרי התירה התורה שחיטה. (כח) וכן אם צריכים להם לרפואה (כט) או לשאר דברים שהם (ל) לצורך האדם אין בו משום צער בעלי חיים. ולכן

~~~ דעה ברורה ~~~

(כג) בידים. אבל מצות שילוח הקן יש אומרים שחייב לשלח האם מעל בניה אפילו אינו רוצה לקחת לעצמו את הבנים ואין לו מזה תועלת גשמית אלא לקיים מצוה (חוות יאיר סי' סז, חכם צבי סימן סא, רעק"א בהגהת ש"ע י"ד סימן רצב). ואם לא שילח ביטל עשה ובזמן כעס יענש על זה. (חוות יאיר שם). ויש אומרים שאם אינו רוצה לקחת את הבנים אינו מחויב לשלח את האם (בית מרדכי [גרודזנסקי] י"ד סימן רצב ד"ה בפתי תשובה) ויש מי שאומר שיש בזה אפילו מידת אכזריות (ש"ת חתם סופר או"ח סימן ק. וגם בברכי יוסף י"ד סימן רצב בשו"ר ברכה סק"ב הביא כן בשם ש"ת גבעת פנחס כ"י ח"א סי' לג. וכתבו שמי שכן משלח בלי לקחת הבנים לא עושה טוב והוא מידת אכזריות, וכתב עליו הברכי יוסף שאין לזה ראייה ואדרבה אשרי מי שמקיים מצות עשה ומה צורך יש לאדם כי אם לקיים מצות בוראו וכדברי האר"י זצ"ל, עיין שם, ועין שם בדעה ברורה סימן רצב סעיף ג שהמחלוקת היא האם ואת הבנים תקח לך זה חלק מהמצוה או רשות).

(כד) אלא אם כן הם מצערים לאדם אזי מותר אפילו להרגם. וכתב המהרש"ם (ש"ת ח"ד סימן קמ) כשאינו הרגם בידים אלא שרוצה לפזר בתוך שדהו סם המות לבהמות כדי להמית הבהמות הזרות שהולכות בתוך שדהו ומזיקים אותו אחרי שהזהיר את בעל הבהמות, אין בידי להקל כיון שאפשר בענין אחר. ויש מי שהתיר אם הדבר כרוך בהוצאות כספיות כמו לבנות גדר ובפרט שאינו אלא גרמא ואינו הורג בידים, וגם לענין נזיקין פטור (אמרי יעקב בשער הציון סק"א).

(כה) מצערים לאדם. וכן אם הם גורמים הפסד לאדם, ומכאן למי שיש לו כלב רע שמזיקו ומפסיד המאכל אפילו אינו נושך יכול לתת לו סם המוות ואינו עובר על צער בעלי חיים, אבל אסור לתת מחט בתוך הלחם כי יש לחוש שישתגע ויגרם סכנת נפשות (רש"ל פ' הגוזל בתרא סימן לו והביאו הטורי זהב י"ד סימן קטז סק"א).

(כו) אפילו להרגם. ומשמע שלהרוג בעלי חיים יש בו איסור צער בעלי חיים, והוא היותר חמור בדרגת הצער, שהרי כתב הרב ואפילו להרגם (כך דייק באמרי יעקב סק"כ). אבל יש דעות שאין בהריגת בהמות איסור צער בעלי חיים, אלא שאם אין לו תועלת יש איסור בל תשחית, אבל בבהמות מהיער שאין לאף אחד תועלת בהם ואין בהם הפסד לאף אדם אין בו איסור בל תשחית, אלא שאפילו שמצד הדין מותר יש בזה משום אכזריות, ולכן יש להימנע מללכת ליער לצוד בעלי חיים ולירות בהם בכדור כשעושה כן רק לשם תאוה ולא לשם פרנסה (ש"ת נודע ביהודה י"ד תנינא סימן סו, ועיין עוד שם קמא י"ד סימן פג ותנינא סימן י וסימן יג והובאו דבריו בפתי תשובה י"ד סימן כח סק"ח).

(כז) שהרי התירה התורה שחיטה. דברים יב, כא. והטעם ראה חינוך מצוה תנא רמב"ן ע"ז יג, ב.

(כח) וכן אם צריכים להם לרפואה. כמבואר ברמ"א (אבה"ע סי' ה סעיף יד).
(כט) או לשאר דברים שהם לצורך האדם. כאכילה חרישה ונשיאת משאות, וכן לשחוט בהמה בשביל להאכיל לכלבים (כמבואר בי"ד סימן א) או להעריב תרנגולת כמה ימים כדי שייגרם שיטילו אחר כך ביצים (ש"ת מנחת יצחק ח"ו סימן קמה).

(ל) לצורך האדם. וגם רכיבה על בהמה לטיול ולהנאה נחשבת צורך האדם ומותר אפילו שאין בה צורך הכרחי (דעת קדושים י"ד סימן כד סעיף יב). וכן לצוד דגים אפילו שלא לצורך אכילה אלא שנהנה שמצליח לצוד דגים בחכתו ואפילו מחובר בה מחט שעל

שלחן ערוך הרב חושן משפט

מותר למרוט נוצות מאווזות חיות אם אין לו נוצה אחרת, (לא) רק שהעולם נמנעים (לב) משום אכזריות:

ה. ואין צריך לומר (לג) שאין חוששין לצער בעלי חיים משום כבודו של אדם, כגון שהוא חכם, (לד) או זקן מכובד, ומצא בהמת חבירו רובצת תחת משאה, אין צריך לפרוק ולטעון עמו, הואיל (לה) ואינו לפי כבודו. (לו) וממון חבירו נדחה מפני כבודו על דרך שנתבאר (לז) בהשבת אבדה. ושם נתבאר איך לעשות הטוב והישר לפני משורת הדין:

~~~ דעה ברורה ~~~

ידי כן נפצע הדג בשפתו, ומהראוי להשליך אחר כך את הדגים בחזרה למים כדי שימשיכו לחיות.

ונחלקו הפוסקים האם מותר צער בעלי חיים כדי להציל את האדם מאיסור דרבנן (בגידול הקדש י"ד סימן כד סק"ה נסתפק. ובשו"ת חבלים בנעמים ח"א סימן מג התייר).

(לא) **רק שהעולם נמנעים.** מלמרוט נוצות של גוף העוף, אבל מריטת הנוצות של האגפים כדי שלא תברח ותעוף מותר, וכן נהגו (כנסת הגדולה סימן רעב אות ח). וזה דוקא כשחושש להפסידה לגמרי, אבל כשחושש שיפרחו לחוץ ויצטרך לטרוח אחריהם ולהחזירם לגינתו נחשב כאין בו צורך גדול שאסור על ידי ישראל ומותר על ידי גוי (ובזה מתיישב שאין מחלוקת בין דברי הכנסת הגדולה לדברי הפרמ"ג שכתב בא"ח סימן תסח משבצות זהב סק"ב נשאלתי באחד שהיה לו עופות בגינה ומתיירא שלא יפרחו לחוץ, האם מותר לחתוך עצם קטן שבכנפיה כדי שלא יפרחו, והשבתי שעל ידי עצמו אסור, כי צער בעלי חיים מהתורה במקום שאין צורך גדול, ועל ידי גוי מותר, עד כאן. ועין אמרי יעקב ביאורים ד"ה מותר).

(לב) **משום אכזריות.** ורק למורט נוצות מהעוף נמנעים העולם כיון שיש לו צער בשעת המריטה ויש בזה אכזרות (כמבואר ברמ"א באה"ע ס' ה), אבל כשמנסה במשקה, בשעת האכילה אין להם צער ורק אחר כך נגרם חולי ומכאוב והוא לצורך רפואת האדם, ולכן לא נמנעו (שבות יעקב ח"ג סי' עא).

(לג) **שאיין חוששים לצער בעלי חיים משום כבודו של אדם.** ואפילו בקום ועשה (קונטרס אחרון אות ד).

(לד) **או זקן מכובד.** כמו שנתבאר בהלכות מציאה (סעיפים לה-לו) ואפילו הוא רק איש נכבד מחמת מעלה אחרת כעושר או משפחה ומפני זה הוא מתבייש מפני הבריות שיראו אותו פורק אינו חייב מהדין. ויש אומרים שדוקא זקן או חכם שמצוה לכבדם, אבל שאר בני אדם שאין מצוה מהתורה לכבדם אינו בדין שידחו עשה של תורה. ומי שאינו חשוב בעיני הבריות רק שמגביה דעתו ומחשיב עצמו הרי הוא חייב מהדין לפרוק, אפילו שאם היה שלו לא היה נאה לו לפרוק לעצמו (הרב שם).

(לה) **ואינו לפי כבודו.** וגם אילו הייתה שלו לא היה פורק (כמו שנתבאר בהלכות אבדה סעיף לה). (לו) **וממון חבירו נדחה מפני כבודו.** ואפילו שמלבד איסור צער בעלי חיים יש כאן גם את החובה להציל ממון חבירו, מכל מקום גם ממון חבירו נדחה מפני כבודו בשב ואל תעשה (ראה קונטרס אחרון אות ד).

(לז) **בהשבת אבדה.** הלכות מציאה סעיף לה.

דיני הפקר והשגת גבול ובו י"ג סעיפים:

א. המפקיר איזה דבר שאומר הרי זה הפקר, אף על פי שאינו נדר, שהרי הנדר הוא לעניים והפקר הוא שמפקיר (א) בין לעניים בין לעשירים ואם הפקיר לעניים בלבד (ב) אינו הפקר, אף על פי כן (ג) דינו כנדר (ד) שאסור לחזור בו, כגון אם (ה) הפקיר איזה דבר ובא אחר לזכות בו (ו) אינו רשאי למחות בו לומר שלי הוא. אבל קודם שאחר זוכה בו רשאי הוא עצמו (ז) לזכות בו כשאר זוכה מן (ח) ההפקר:

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) בין לעניים בין לעשירים. ואם הפקיר לישראל ולא לגוי יש מי שאומר שאינו הפקר (ש"ת נודע ביהודה אה"ז סימן נט). ויש מי שאומר שנחשב הפקר (טורי אבן ר"ה טו). וכן עיקר (אמרי יעקב סק"ב ממנחת פתים י"ד סימן שכ). והמפקיר לגדולים ולא לקטנים אינו הפקר (מנחת פתים ח"מ סימן רעג סעיף ה).

(ב) אינו הפקר. ואפילו העני אינו יכול לזכות בו (עיין פתחי תשובה רעג סק"א). **(ג) דינו כנדר.** ומכאן שהפקר אינו נחשב כקנין, וגם לאחר שהפקיר עדיין הוא שלו, אלא שיש לו איסור לחזור בו, שנאמר לא יחל דברו. ולפי זה הפקיר ומת, אולי זה של היורשים, כיון שהכל רק משום נדר, וכשהנודר מת אין היורשים חייבים לקים נדרו, ואפילו נדר מעות לעניים (קצות החושן סימן רעג סעיף ב סק"א). ויש אומרים שבדיבורו שאמר הריני מפקיר כבר נתקיים הנדר, והנכסים כבר יצאו מרשותו מיד והם מופקרים מקודם מותו, ואינו דומה לנדר מעות לעניים ומת שאינם מחויבים לקיים דברו, כי הנדר אינו חל על גוף החפץ אלא על גוף האדם שעליו לקיים דיבורו, ועד שיקים לא זכו בהם העניים, ולכן אין יורשיו מחויבים לקים דיבור שאינו שלהם (ש"ת חתם סופר י"ד סימן טז).

(ד) שאסור לחזור בו. לאחר שלשה ימים, אבל בתוך שלשה ימים אם עדיין לא זכה בו אדם יכול לחזור בו (רעג סעיף ט).

(ה) הפקיר. ומהתורה אפילו בפני אדם אחד הרי זה הפקר, אבל מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה, כדי שיהיה אחד מהם זוכה בו והשנים מעידים (מחבר סימן רעג סעיף ז). ויש אומרים (הרמ"א שם) שמדין תורה אפילו בינו לבין עצמו נחשב הפקר. ויש מי שומר שרק בקרקעות צריך שלשה מדין תורה, אבל במטלטלים לא צריך (עיין ש"ך י"ד סימן רכא סק"ג).

(ו) אינו רשאי למחות בו. ואם הוא מוחה ומונע מאחרים לזכות בו עובר משום בל יחל (מהר"ם שיק י"ד סימן שצ).

(ז) לזכות בו. ועל ידי קנין גמור ולא על ידי שמביט על החפץ כי הבטה בהפקר אינה קונה (סמ"ע סקט"ו) וכן לא יואיל מה שישאל על נדר ההפקר, כי ההפקר הוא גם נדר וגם יציאה מרשותו, ואינו יכול להחזירו לרשותו אלא בקנין המועיל.

(ח) ההפקר. ואם מפקיר כדי להימנע מחילול שבת או איסור חמץ וחושב לחזור ולזכות בו עיין אורח חיים סימן רמו סעיף ט וסימן תמה סעיף ב.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ב. (ט) המדברות הימים והנהרות והיערים וכל מה שבהם הם מופקרים ועומדים מאליהם וכל הקודם בהם זכה, כגון לצוד חיה ועוף שבמדבר, ודגים שבימים ובנהרות, וללקוט עשבים שביער, והעצים והפירות של אילנות יער.

(לפי י) שעדיין לא החזיק בהם אדם בחזקה המועלת על פי התורה לקנות בה מן ההפקר שהיו מופקרים ועומדים מששת ימי בראשית, כי חזקה המועלת באילנות היא כשיעבוד עבודה המועלת לאילן ואז קנה אותו אילן בלבד שעבד בו, ואם עבד איזה עבודה המועלת בגוף הקרקע קנה השדה כולה עם כל האילנות שבה, וביער לא עבד אדם עבודת קרקע ולא עבודת אילנות בכל אילן, לפיכך הם הפקר, בין שהם בגבול נכרי, בין שהם בגבול ישראל, (יא) בחוץ לארץ שלא נתחלקה לשבטים על פי ה', רק שזכה בהם ישראל מהפקר אין זכיתו כלום בלא חזקה המועלת):

ג. במה דברים אמורים בישראל ונכרי הדיוטות, אבל מלך (יב) אפילו נכרי שכבש איזו מדינה במלחמה (יג) קונה אותה עם כל הנהרות והיערים שבה.

ואם מכר או נתן יער ממנה לאחד מעבדיו, (יד) נקנה להם קנין גמור אף על פי שלא החזיקו בו לא הם ולא המלך. ואין צריך לומר אם מכר או נתן ממדינתו. לפי שזה ממשפטי וחוק המלכות, שכל הארץ כולה עם הנהרות והיערים היא ברשות המלך, בין מדינתו בין מדינה שכובש במלחמה, ומשפטי המלכות הם דין גמור (טו) כדין של תורה.

~~~ דעה ברורה ~~~

(ט) המדבריות. והם כל השטחים שלא נתישבו בכל העולם חוץ מארץ ישראל שנתחלק על פי הגורל ונחשב שהשבטים זכו בהם בעצם ישיבתם מהנחלה (קונטרס אחרון אות א).

(י) שעדיין לא החזיק בהם אדם בחזקה המועלת וכו' ואם עבד איזה עבודה המועלת בגוף הקרקע קנה השדה כולה עם כל האילנות שבה. ומלשון הסמ"ע (סק"ז) משמע שאין מועיל ביערות זכיה ואפילו ירצה לזכות.

(יא) בחוץ לארץ. אבל בארץ ישראל היער שייך לשבט שבשטחו מצוי.

(יב) אפילו נכרי. וכל שכן מלך ישראל (רמב"ם מלכים סוף פ"ד).

(יג) קונה אותה. מדיני המלכות, ונחשב כממונו לכל דבר, כמבואר בהמשך. ומותר אפילו לישראל עצמו לקצוץ סכך מעצים שבה ברשות המלך, ואפילו היו מתחילה שייכים לישראל ונכבשה ממנו במלחמה (משנה ברורה סימן תרלז בביאור הלכה ד"ה לא יקצצנו מהטורי

זהב, ויש לסמוך על זה, ולא כאלהו רבה שאחר שהעתיק דברי הטורי זהב סיים וצריך עיון).

(יד) נקנה להם קנין גמור. ויש לזה תוקף של תורה.

(טו) כדין של תורה. וכן הוא באבני מילואים (אהע"ז סימן כח סק"ג). ומדברי הבית שמואל (שם סק"ב) נראה שסובר שאינו אלא מדרבנן. ובארץ ישראל נחלקו הפוסקים האם אומרים דינא דמלכותא דינא או לא, שהרי הארץ אינה שלהם וכולם שותפים בה (אחרונים).

(טז) לפיכך החוטב עצים מיערים אלו שלא ברצון בעליהם בחוזק יד, הרי זה גזל גמור של תורה, ואם בגנבה הרי זו גנבה גמורה. (יז) וכן הצד חיה ועוף מן היערים, ודגים מן הנהרות, אם המלך מכר או נתן זכות זה לישראל או לנכרי.

אבל אם אין זכות זה בא להם מן המלך, אין בו משום גזל של תורה, אפילו חטף דגים מן המצודה של ציד ישראל, אם אין לה תוך שאינה כלי, לא קנתה הדגים לבעליה מן ההפקר. ואף על פי כן אסור לעשות כן (יח) מדברי סופרים מפני דרכי שלום:

ד. וכל זה בנהרות (ויערים) אבל דגים שהם (יט) בבבירין של בעלים, וכן חיה ועוף (כ) שבבבירין של בעלים, אף על פי שהוא ביבר גדול והם מחוסרים בו צידה, שצריך להביא מצודה לצוד אותם שם, הם של בעל הבביר,

לפי שהביבר הוא כחצר המשתמרת לו לדעתו (כא) שהיא קונה לאדם (כב) כל דבר הפקר, כמו שנתבאר (כג) למעלה, שהרי הם משתמרים בבביר שלא יוכלו לצאת להלאה מהיקף הבביר:

~~~ דעה ברורה ~~~

(טז) לפיכך החוטב עצים מיערים אלו שלא ברצון בעליהם בחוזק יד. שהשתלט על שטחים מסוימים מעצמו ולא שקיבלם מהמלך, הרי בזה שהוא מנסה למנוע מאחרים מה ששייך לנחלת הציבור הוא גזלן.

(יז) וכן הצד חיה ועוף מן היערים. והעולה מהפוסקים: א. הפורס מצודה בשדה חבירו ואינה משתמרת ובעל החצר אינו שם, החצר ודאי לא קנתה לו, ונחלקו הפוסקים האם הכלי קונה, לקצות החושן (סק"ה) אינו קונה, ולנתיבות המשפט (ביאורים סק"ג) הוא מחלוקת הראשונים. ולקרית מלך רב (על הרמב"ם שם) קונה. ב. ואם בעל החצר נמצא שם ואומר שרוצה לזכות גם הנתיבות המשפט נוטה שקנה בעל החצר. ג. ובחצר המשתמרת ובעל החצר אינו שם לקצות החושן יש להסתפק, ולנתיבות המשפט הוא מחלוקת הפוסקים, ולקרית מלך רב קונה. ד. ואם בעל החצר נמצא שם לכל הדעות בעל החצר קנה.

(יח) מדברי סופרים. אבל אם היה המצודה כלי, ולקח מתוכה הרי זה גזלן (ש"ע רעג סעיף ג).

(יט) בבבירין. שהן בריכות מים.

(כ) שבבבירין. של קרפיות מוקפות גדר סביב (ביצה כג: ברש"י).

(כא) שהיא קונה לאדם. מדין שליחות, וכמו ששלוחו קונה לו ואפילו המשלח ישן כמו כן חצירו קונה לו ואפילו הוא ישן (מחנה אפרים קנין חצר סימן טו).

(כב) כל דבר הפקר. שיודע ממנו או שרגיל להימצא בחצירו, אבל דבר שאינו רגיל לבוא אין חצירו קונה לו כשאינו יודע שמונחת בה ואם בא אחר ונטלה משם זכה בו

(רמ"א סימן רסח סעיף ג).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ה. (כד)הזורק (כה)בקעת על אילן של הפקר להשיר ממנו פירות, אסור לאדם אחר להגביה פירות אלו מהארץ לעצמו, אף על פי שעדיין לא קנאם זה, הואיל ולא באו לידו, וזה שהגביהם זכה בהם, אף על פי כן אסרו חכמים ליטלם, (כו)מפני (כז)דרכי שלום:

~~~ דעה ברורה ~~~

(כג) למעלה. בהלכות מציאה ופיקדון סעיף י.
(כד) הזוקר. ואפילו עומד על הארץ ולא טיפס באילן (אמרי יעקב סק"ז).
(כה) בקעת. חתיכת עץ שהתבקעה מהעץ (רש"י גיטין סא. ד"ה אופיי ובערוך ערך אפי).
(כו) מפני דרכי שלום. ואם כבר באו לידו והניחם על הקרקע יש בהם גזל גמור (גיטין סא:).
(כז) דרכי שלום. ואפילו שבהפקר ומציאה אין דין עני המהפך בחררה (כמבואר בסעיף י) כאן כיון שטרח בהם להפילם לארץ סמכה דעתו עליהם ויש בהם גזל מפני דרכי שלום (הרא"ש קידושין נט).

ואלה יעמדו על הברכה שנדבו מהונם להדפסת הדעה ברורה

יעקב מנצר ביטוחים 02-5370030

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל

ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה

הונצח על ידי ידידינו בנם הרה"ח ר' יעקב מנצר שליט"א

סימן טוב ומזל טוב

לידידי הרב הגאון ר' אהרן מרדכי הכהן מילר שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו

החתן החשוב כמר יצחק זאב נ"י

החתונה תתקיים בעזה"ת ביום שלישי ג' כסלו תשע"ה

באולמי גולדן קראון רחוב האורגים אשדוד

התודה והברכה להרב דוד דילר שליט"א י-ם

על נדבת ליבו למען הדפסת הדעה ברורה

לשאלות הלכתיות - הערות - תרומות והנצחות - לקבלת הדעה ברורה בדוא"ל :

אשר הורוביץ. רחוב אהליאב 34 י-ם. פלפון 0573127341 דוא"ל

asher6321@gmail.com בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880 כל הזכויות שמורות